

زمینه‌های فرهنگی رشد زندگی مجردی در بین جوانان شهر تهران

نویسنده: محمود زنگنه^۱

فصلنامه (علمی-تخصصی) مطهر، سال سیزدهم، شماره ۳۸، پاییز ۱۳۹۵

چکیده

پژوهش حاضر به تبیین زمینه‌های فرهنگی رشد زندگی مجردی در کلانشهر تهران با مطالعه و بهره‌گیری از نظریه‌های مدرنیته و جهانی شدن، تورم رکودی، گزینش معقولانه به بررسی و تبیین مسأله در جامعه تهران می‌پردازد. روش تحقیق حاضر، پیمایشی و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه می‌باشد. نمونه مورد مطالعه ۳۸۳ نفر از جوانان مجرد بالای ۲۹ سال در شهر تهران می‌باشد که با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده‌اند. برای انجام مباحث آمار توصیفی و استنباطی از نرم افزار SPSS استفاده شده است. ابتدا در بخش تحلیل توصیفی داده‌ها، تصویری از جمعیت پاسخگو از طریق توصیف متغیرهای زمینه‌ای مستقل و وابسته ارائه شده است و سپس از آزمون دو جمله‌ای، یو مان ویتنی و کروسکال والیس برای بررسی همبستگی و میزان تأثیرگذاری متغیرها استفاده شده است. نتایج این تحقیق بر وجود همبستگی مستقیم و مثبت آماری بین گرایش به زندگی مجردی و زمینه‌های فرهنگی مطرح شده، حکایت دارد. به طوری که پنج فرضیه مبتنی بر زمینه‌های فرهنگی شامل مدرنیته و جهانی شدن و رسانه‌های نوین بیشترین تأثیر را داشته است.

واژگان کلیدی:

زندگی مجردی، زمینه‌های فرهنگی، سبک زندگی، رسانه‌های نوین، جهانی شدن.

موضوع ازدواج یک امر جهانی است که در طول تاریخ از جمله مسائل مهم حیات بشر محسوب می شده است و بصورت یک فرایند، به مجموعه ای از نیازهای اساسی انسان پاسخ می دهد. به همین دلیل مورد توجه حوزه های مختلف علمی چون جامعه شناسی، حقوق، روانشناسی، اقتصاد، فلسفه و... بوده است. ضرورت تشکیل خانواده و نقش مهم ازدواج در همه جوامع از جایگاه ویژه ای برخوردار است. افزایش سن ازدواج دختران و بروز پدیده تجرد قطعی در بین آنان، از مره این تحولات است که در نتیجه تغییرات کلان در سطح جامعه پدید آمده است. و در عین حال متناسب با فرهنگ هر سرزمین، آیین و تفاوت هایی وجود دارد. اما بقای نسل و پرورش فرزندان، تحقق آرزوی دیرین فرزندان و پدرو مادر بودن و دستیابی به عالی ترین سطح دوستی و صمیمیت، ارتباط گرم و دوجانبه عاطفی - جنسی، تقسیم کار، همکاری و همراهی در طول زندگی در شمار اساسی ترین کارکردهای تشکیل زندگی مشترک است. علاوه بر ادیان و مذاهب مختلف، در دین مبین اسلام که همواره به امر مهم ازدواج و تشکیل خانواده تاکید فراوان دارد و آنرا امر بسیار ضروری تلقی می نماید؛ از این رو که ازدواج می تواند به نیازهای فطری آدمی پاسخ شایسته داده و سلامت و تعالی وی را زمینه سازی کند. در آیه از قرآن آمده است: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ» (روم، ۲۱) «و از آیات خداوندی است که برای شما از جنس خودتان جفتی بیافرید، که در کنار او آرامش یابید، و میان شما عشق و محبت و مهربانی قرار داد، که در این حقیقت نشانه هائی از خداست برای مردمی که در گردونه اندیشه و فکر نسبت به حقایق به سر می برند». یکی از بناهای پر اهمیت اجتماع، ازدواج و تشکیل خانواده است. در این واحد اولیه اجتماعی، سنگ بنای تعلیم و تربیت نهاده می شود و انسان در عرصه ازدواج به آرامش و تکامل می رسد. (مشکینی، ۱۳۶۶). اسلام ازدواج را از مجموعه رفتارهای برخاسته از شهوت و تمایلات حیوانی خارج نموده و در پایگاه قدسی خاص، آن را معرکه ی فضیلت جویی معرفی می نماید و به انسان ها توصیه می کند که فضائل را در این وادی جستجو کنند. (الحرالعالمی، ۱۴۰۳ ق). در چند سال اخیر به ویژه در کلانشهرهای کشور عواملی چون تغییر سبک زندگی، تهاجم فرهنگی غرب و امواج ماهواره ها، فقر فرهنگی، فشارهای اقتصادی و ناهنجاریهای اجتماعی و فرهنگی باعث فردگرایی و بالا رفتن سن ازدواج جوان ها شده است. افزایش سطح تحصیلات نیز توقع جوانان را در ازدواج بالا برده است. این امر با افزایش سن به نوعی سخت گیری و وسواس در انتخاب شریک زندگی تبدیل می شود. آمارهای طلاق نیز ترس از ازدواج را در برخی افراد موجب شده است. البته نباید از نقش تفریحات خارج از خانه و رونق گرفتن روابط نامتعارف با جنس مخالف

در جامعه و شبکه های اجتماعی را در این زمینه نادیده گرفت. پویایی و تحرک هر جامعه رابطه مستقیمی با جمعیت فعال جوانانش دارد، که مسئولیت تشکیل و حفظ نهاد خانواده و بقای نسل و به تبع آن انتقال ارزشها و فرهنگ های جامعه به نسل بعد را بر عهده دارند. در یک بررسی اجمالی بدست می آید که طی سال های ۸۳ تا ۹۱ استان های البرز و تهران کمترین نسبت ازدواج به طلاق را داشته اند. این بدان معنی است که طلاق در این استان ها دارای بیشترین تعداد است. در استان البرز میانگین نسبت ازدواج به طلاق ۴ است که نشان می دهد به ازای هر ۴ ازدواج یک طلاق ثبت شده است. بنابر این بیشترین آمار طلاق در این استان روی داده است. استان تهران با میانگین ۳،۴ در نسبت ازدواج به طلاق دومین استان در بیشترین آمار طلاق بوده است. استان سیستان و بلوچستان با میانگین ۸،۲۳ در نسبت ازدواج به طلاق کمترین آمار طلاق را داشته است. استان های ایلام، چهار محال بختیاری و یزد پس از سیستان و بلوچستان کمترین آمار طلاق را داشته اند. (مرکز آمار ایران، سال ۹۱) بر این اساس این تحقق به دنبال آن است که مسئله گرایش به مجرد گرایی جوانان را مورد مطالعه قرار داده و درصدد، بررسی و پاسخگویی به این سؤال است که چه زمینه های فرهنگی بر رشد زندگی مجردی در شهر تهران مؤثر می باشد؟

اهداف پژوهش:

- ۱- شناسایی تأثیر فرهنگ مدرنیته و جهانی شدن بر مجرد گرایی جوانان شهر تهران
- ۲- شناسایی تأثیر گسترش شهرنشینی بر مجرد گرایی جوانان شهر تهران
- ۳- شناسایی تأثیر گسترش رسانه های نوین ارتباطی بر مجرد گرایی جوانان شهر تهران
- ۴- شناسایی تأثیر تغییر سبک زندگی بر مجرد گرایی جوانان شهر تهران
- ۵- شناسایی تأثیر تغییرات فرهنگی بر مجرد گرایی جوانان شهر تهران
- ۶- تعیین تفاوت معنادار نگرش مردان و زنان مجرد در مورد تاثیر متغیرها بر مجرد گرایی جوانان شهر تهران با یکدیگر
- ۷- تعیین تفاوت معنادار نگرش ساکنان شمال شهر و جنوب شهر تهران در مورد تاثیر متغیرها بر مجرد گرایی جوانان شهر تهران با یکدیگر
- ۸- تعیین تفاوت معنادار نگرش افراد دارای تحصیلات مختلف در مورد تاثیر متغیرها بر مجرد گرایی جوانان شهر تهران با یکدیگر
- ۹- تعیین تفاوت معنادار نحوه زندگی جوانان شهر تهران در میزان تاثیر متغیرها بر مجرد گرایی آنان
- ۱۰- تعیین تفاوت معنادار وضعیت شغلی جوانان شهر تهران در میزان تاثیر متغیرها بر مجرد گرایی آنان
- ۱۱- تعیین همبستگی معنادار بین متغیرهای مدرنیته و جهانی شدن، گسترش شهرنشینی،

رسانه های نوین، تغییر سبک زندگی، تغییرات فرهنگی و درآمد.

رویکرد کلی به مقوله جوانی در این پژوهش:

با توجه به رویکردهای مطرح شده شاهد آن هستیم طیف سنی ۲۵-۲۹ سال، سن جوانی اطلاق می گردد، چرا که فرد در این دوره سنی در حال گذار از مقولاتی چون تحصیل، اشتغال، ازدواج و... می باشد. همچنین با رویکرد تلفیقی اساس برنامه ریزی های کلان برای جوان در این طیف سنی است (۲۹-۱۵) از منظر عرفی جامعه ما، جوانان تا مرز سنی ۲۹ سال را هنوز دارای فرصت ازدواج می دانند و از آنجا که محور اصلی این تحقیق بررسی پدیده مجرد گرایی است، مقتضی است محدوده سنی مورد بررسی واقع شود که فرد به ثبات اجتماعی رسیده و از نظر عرفی فرصت ازدواج کمی دارند، بنابراین افراد با محدوده سنی ۲۹-۴۴ انتخاب شوند.

مبانی نظری و تئوریک پژوهش:

نظریه ی نوگرایی (مدرنیزاسیون) ویلیام گود:

«ویلیام گود» از جامعه شناسان آمریکایی، دگرگونی های بوجود آمده در خانواده را نتیجه ی اجتناب ناپذیر دگرگونی های ساختاری جامعه و دگرگونی های عقیدتی (ایدئولوژیکی) می داند. به عقیده ی وی زمانی که دگرگونی های ساختاری و عقیدتی در سطح کلان رخ می دهد، سازمان های سطوح خرد بخصوص خانواده نیز بالاجبار باید خود را با این دگرگونی های سطح کلان انطباق دهند. ویلیام گود بر اساس این تئوری، دگرگونی های بوجود آمده در خانواده را نتیجه اجتناب ناپذیر دگرگونی های ساختاری جامعه و دگرگونی های ایدئولوژیکی می داند. به عقیده ی وی زمانی که دگرگونی های ساختاری در سطح کلان (دگرگونی هایی مانند صنعتی شدن، شهرنشینی و...) و دگرگونی های ایدئولوژیکی نیز در سطح کلان رخ می دهد، سازمان های سطوح خرد (خانواده) نیز بالاجبار باید خود را با این دگرگونی های سطح کلان انطباق دهند. چنانکه ویلیام گود بر این باور است که تغییرات ملموسی در نظام خانواده در جهان در حال وقوع است که همه این تغییرات در نقطه مشترکی با هم تلاقی می کنند که عبارتند از: افزایش سن ازدواج، کاهش ازدواج های ترتیب یافته و افزایش آزادی در انتخاب همسر. به عقیده او پارامترهای ازدواج در جوامع مختلف به همگرایی نزدیک می شوند. بنابراین همانگونه که ملاحظه گردید در تئوری ویلیام گود قرابت و در واقع همگرایی بین فرآیند مدرنیته و پدیده تأخیر در سن ازدواج وجود داشته و این تئوری تغییرات بوجود آمده در سن ازدواج را نتیجه دگرگونی های ایجاد شده در ارزش ها و نگرش های جوانان که خود معلول مدرنیسم است، می داند. (گود، ۱۹۶۳).

نظریه نوگرایی آنتونی گیدنز:

یکی از مهم ترین آفت های اجتماعی که هر جامعه ای را با مشکل جدی مواجه می سازد،

فقدان اعتماد میان اعضای جامعه یا به اصطلاح بی اعتمادی است. گسترش بی اعتمادی و دورویی در روابط اجتماعی و افزایش انواع انحرافات اخلاقی در سطح جامعه به نهاد خانواده و مناسبات انسانی نیز تسری یافته و اساساً کیفیت ارتباط با دیگران را دچار شک و تزلزل کرده است (گیدنز، ۱۳۸۸).

افزایش اعتیاد، فریب کاری و کلاهبرداری و تجربیات تلخ دیگران در کنار توسعه کمی شهرنشینی و افزایش جمعیت که آدم‌ها را باهم بیگانه کرده است، موجب بی اعتمادی و حداقل دیر اعتمادی افراد به یکدیگر می‌شود که نقطه عطف و حساس این مسئله در ازدواج و وصلت با دیگری خود را نشان می‌دهد. چه بسیار شکست‌های عاطفی و زناشویی که به واسطه اعتماد کاذب و خوش بینانه به دیگری رخ می‌دهد که تنها گوشه‌ای از آن از طریق رسانه‌ها منتشر می‌شود. بدیهی است هر قدر اعتماد میان افراد جامعه کمتر باشد، ریسک ازدواج بالاتر می‌رود و افراد، محتاط‌تر از پیش اقدام به این کار می‌کنند. به بیان دیگر، تغییری که در جامعه مدرن اتفاق افتاده، باعث شده است برخی از ویژگی‌های ازدواج در جامعه سنتی، مانند نوع انتخاب همسر و دخالت در آن، ازدواج‌های فامیلی، چند همسری، قابلیت فرزندآوری، پایین بودن سن ازدواج، فاصله سنی زن و مرد، پدیده مجرد قطعی و ... نیز تغییر کنند. در واقع به عقیده گیدنز، کاهش نفوذ گروه‌های خویشاوندی، انتخاب آزادانه‌تر همسر، به رسمیت شناخته شدن حقوق زنان و خانواده، کاهش ازدواج‌های خانوادگی، آزادی جنسی و توجه به حقوق کودکان، از جمله تغییرات عمده‌ایست که در خانواده اتفاق افتاده است.

نظریه تورم رکودی:

این نظریه بعنوان یک نحله فکری در جامعه‌شناسی، معتقد است که در دوره‌های رواج و رونق اقتصادی مردم بیشتر ازدواج می‌کنند و در دوره‌های بحران و رکود اقتصادی ازدواج‌ها به تأخیر افتاده و یا اصلاً منفی می‌شوند. جوامعی که در حال گذار بوده یا در ابتدای توسعه صنعتی هستند، از سن متوسط ازدواج بالایی برخوردارند که این پدیده در کشورهای ژاپن، هند، آمریکا و کشورهای غربی مشاهده شده است. شاید در سطح کلان، عامل اصلی بالا رفتن سن ازدواج ناشی از وجود ساختار اقتصادی در حال گذار در این کشورهاست، زیرا همواره در ابتدای دوره رشد صنعت و به دنبال آن امکان آزادی فردی و کاهش حضور والدین در امر ازدواج و پایین بودن سطح زندگی و نیز وجود بیکاری سن متوسط ازدواج بالاست. (میشل، ۱۳۷۸)

افرادی که در مناطق شهری زندگی می‌کنند، به دلیل شیوه‌های زندگی متفاوت و نیز کنترل اجتماعی ضعیف‌تر نسبت به مناطق روستایی، ازدواجشان با تأخیر صورت می‌گیرد (محمودیان، ۱۳۸۳).

نظریه جهانی شدن آلبرو

از نظر رابرتسون معنای جهانی شدن عبارت است از درهم فشردن جهان و تبدیل آن به مکان واحد.

جهانی شدن به عنوان یک شعور کل گرا، نقاط مرجع فردی و ملی را به نقاط مرجع عام و فراملی وابسته می کند. پدیده جهانی شدن بر اثر رشد فناوری و تبادل اطلاعات دسترسی آسان و ارزان به تحولات شناختی آن سوی جهان را فراهم کرد. جهانی شدن بر سه عرصه اصلی زندگی اجتماعی یعنی اقتصاد، سیاست و فرهنگ تأثیر گذاشته است. در عرصه فرهنگ تولید و مبادله کالاهای فرهنگی و آفرینش نمادها، ارزش ها، مفاهیم، اعتقادات و ذوق و سلیقه جهانی شده دلالت دارد. مالکوم واترز معتقد است فرهنگ، بیش از دو مقوله سیاست و اقتصاد، گرایش به جهانی شدن از خود نشان می دهد. (واترز، ۱۳۷۹).

او معتقد است اگر در گذشته افراد انسانی بیشتر در ارتباط با ملت و ملیتی خاص هویت می گرفتند، هم اکنون فرایندی در جریان است که هویت افراد را در عرصه جهانی شکل می دهد. (آلبرو، ۱۹۹۶).

گسترش شهرنشینی و کلانشهر

در جامعه شناسی، شهر مانند یک نظام پویا است و از بخش های کم و بیش منسجمی تشکیل شده است. اگر برای جامعه شناسی، مسأله اساسی، مطالعه کنش های اجتماعی افراد در فضاهای مختلف می باشد؛ شهر مکان این کنش ها در ابعاد مختلف برای گروه های اجتماعی است. شهر بستر مطالعه پدیده ها و به عبارتی آزمایشگاه جامعه شناسی است (ربانی، ۱۳۸۷). کلان شهر منطقه ای است که هر شهری بطور گسترده ای در فضاهای اطراف خود پراکنده شده است و فراتر از هسته اولیه خود حرکت می کند. «کلان شهر» پیچیده ترین سیستم اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را در خود جای داده است. به قول جامعه شناسان آلمانی، کلان شهرها مرکز پیچیده ترین مسائل زندگی مدرن هستند که شخصیت فردی را شدیداً تحت فشار قرار می دهد و او را از این سو به آن سو می کشاند. (سایت رشد). در یک شهر بزرگ روابط نزدیک از نوع اول و نظم اخلاقی ملازم آن، بتدریج از بین می رود. (فاضلی به نقل از پارک، ۱۳۵۸).

هاروی، فضای شهر را محصول فرهنگ می داند و معتقد است که فضای شهری از طریق فرایندهای طبیعی نظام یافته است و انسان، شرایط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه آن را شکل می دهد. فضای شهری حامل و آیینی فکر، فرهنگ، طبیعت و منعکس کننده طیف اهداف اجتماعی، فناوری، ارزشها و نهادهای انسانی است (هاروی، ۱۹۹۶).

فضای فرهنگی کلانشهر تهران:

شهر تهران به عنوان پایتخت و مادرشهر مدرن ایران در تمام یک قرن گذشته کانون اصلی گسترش فناوری های امروزی، مرکز نظام اداری، شهر جهانی ایران، والگوی اصلی شهرنشینی مدرن ما بوده است. از اینرو می توان گفت مجموعه عوامل تأثیرگذار بر تغییر خانواده در شهر تهران بیش از هر نقطه دیگر ایران توان تغییر خانواده را داشته اند و عملاً نیز این اتفاق رخ داده است. این امر مبتنی بر این واقعیت است توسعه شهرهای مدرن تأثیر شایانی بر عاداتها، شیوه های رفتار، الگوهای اندیشه و احساس بر جای گذاشته است (گیدنز، ۱۳۸۶).

روند تغییر ساختار خانواده در کلانشهر تهران

این تنوع ناشی از ماهیت کلانشهری و فرایندهای جهانی شدن است. در تهران نیز مانند دیگر کلانشهرهای جهان الگوی خانواده هسته ای شکل غالب خانواده نیست و زندگی خانوادگی در تهران مجموعه بسیار پیچیده ای الگوهاست و دگرگونی های عمیقی در زندگی خانوادگی آن رخ داده است. ما در اینجا با معنای خانواده تهرانی سر و کار داریم. نخستین ساختار کلانی که بافت معنا دهنده به خانواده در کلانشهر تهران می باشد همان "ساختار کلانشهر" است. بنابراین برای جستجوی معنای خانواده در تهران باید نسبت بین کلانشهر و خانواده را جستجو کنیم.

الف- خانواده سنتی:

ویژگی اصلی آن گستردگی خانوادگی و روابط خویشاوندی است، ویژگی متمایز دیگر، ذهنیت روستایی، یعنی تسلط آنها بر تبار و خاندان تک تک اهالی روستاست. افراد روستا، تا چندین نسل قبل یکدیگر را می شناسند و ممکن است از مناسبات گسترده شجره نامه ای همدیگر نیز خبر داشته باشند. در روستا شاهد سلطه ی نوعی تاریخ شفاهی در میان افراد هستیم مثلاً رخدادهای تاریخی روستا را اغلب همه ی مردم می دانند در حالیکه ممکن است افراد در شهر اندک اطلاعاتی نیز درباره کوچه و محله خود نداشته باشند علاوه بر این این اتکای به حافظه و انتقال سینه به سینه امور نوعی دانش بومی را نیز در مورد وجوه مختلف زندگی روستایی مانند دامپروری، کشاورزی، هواشناسی، شناخت گیاهان محلی، زمین شناسی و به طور کلی جغرافیای نزدیک به وجود آورده که افراد را به جهانی که در آن زندگی می کردند مسلط می ساخت. این آگاهی سنتی خصیصه زندگی روستایی است.

ب- خانواده مدرن یا شهری:

ویژگی اصلی آن محدود یا هسته ای بودن می باشد. گونه مدرن شده خانواده است اما به لحاظ کارکردهای اجتماعی و ساخت قدرت هنوز شباهتهایی با خانواده روستایی دارد. خانواده شهری گونه مدرن شده ی خانواده روستایی است به نحوی که می توان از جمله

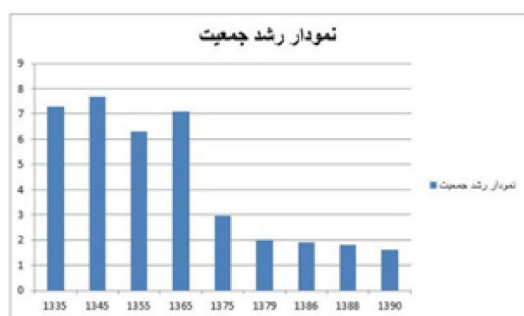
فرآیندهای خانواده ایرانی به توسعه، به ظهور خانواده شهری اشاره کرد. بنابراین ویژگیهای عمده خانواده شهری را می توان اینطور بیان کرد:

- استفاده از تکنولوژی
- مصرف رسانه ای، کالایی و خدماتی
- تفکیک محل کار از زندگی و حریم خصوصی بیشتر
- مهاجرت / فقر و افزایش جنایت و مناطق جرم خیز
- قرار گرفتن در مسیر آسیب های اجتماعی مانند اعتیاد، فحشا و....
- شیوه زندگی: ترکیبی از شهر مدرن، صنعت و مکان

ج- خانواده پسا مدرن یا کلانشهری :

ویژگی اصلی آن تکثر و انواع متفاوت خانواده است. خانواده هایی که به موازات شکل گیری کلان شهر، ساختار خود را با اقتضائات این شهر بزرگ هماهنگ کرده و گونه ی جدیدی از خانواده را به ما معرفی می کند که نه تنها در زمینه نقش ها و کارکردها با دو نوع قبلی خانواده متفاوت است بلکه خاستگاه وجودی خود را نیز از کلان شهری می گیرد که ویژگیهای متناقض پسا مدرن دارد. خانواده در این مرحله دیگر نهادی مستقل نیست بلکه به بخشی از حیات کلانشهری تبدیل می شود. اگر برای دو گونه پیشین خانواده قائل به شیوه زندگی مشخصی باشیم که در خانواده روستایی ترکیبی از کشاورزی، طبیعت و مکان باشد و در خانواده شهری ترکیبی از شهر مدرن، صنعت و مکان، بدون شک در خانواده کلانشهری قائل به سبک زندگی خواهیم بود که بیش از آنکه مکان مند باشد تابع فضا است.

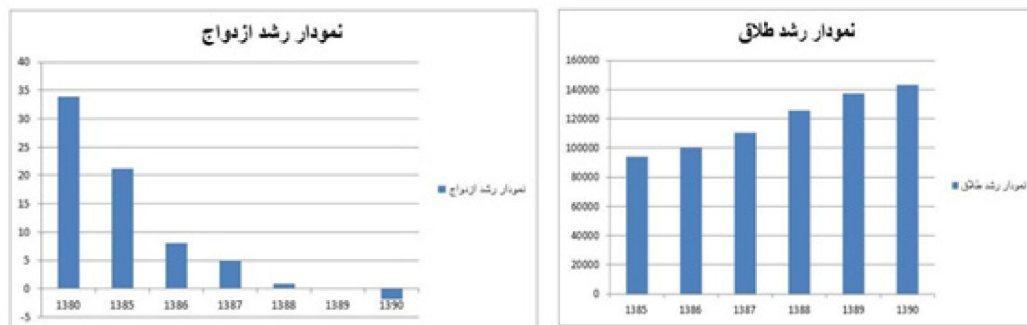
بانگاهی به وضعیت نمودار ۱ رشد جمعیت در کشور وضعیت طلاق طی سال های ۱۳۸۵ تا سه ماهه نخست ۱۳۹۱ نشان دهنده روند کاهش جمعیت و رشد طلاق است.

نمودار ۱. رشد جمعیت در کشور و وضعیت طلاق

در سال ۸۳ میانگین نسبت ازدواج به طلاق در کل کشور ۹,۸ بوده یعنی تقریباً به ازای هر ۱۰ ازدواج یک طلاق ثبت شده است و در سال ۹۰ این میانگین ۶,۱ بوده است یعنی به ازای هر ۶ ازدواج یک طلاق رخ داده است. هر چه به سال های کنونی نزدیک شویم آمار طلاق

به طور چشمگیری افزایش پیدا می کند. نگاهی به آمار سازمان ثبت احوال کشور و نمودار های نسبت ازدواج به طلاق ثبت شده در سال های ۸۳ تا سه ماهه اول سال ۹۱ نشان می دهد عدد نسبت ازدواج به طلاق روند کاهشی داشته که نشان می دهد ازدواج های کمتری در ازای هر یک طلاق صورت گرفته است. نسبت ازدواج به طلاق، نشان دهنده تعداد ازدواج ثبت شده در برابر هر یک طلاق به ثبت رسیده است. در نمودار ۲ رشد ازدواج و رشد طلاق دیده می شود.

نمودار ۲. رشد ازدواج و رشد طلاق

طی سالهای ۸۳ تا ۹۱ استان های البرز و تهران بیشترین آمار طلاق را داشته اند. میانگین نسبت ازدواج به طلاق در استان البرز ۴ بوده یعنی به ازای هر ۴ ازدواج یک طلاق ثبت شده است. این عدد در استان تهران ۴,۳ بوده است. استان سیستان و بلوچستان با میانگین ۲۳,۸ در نسبت ازدواج به طلاق کمترین آمار طلاق را داشته است. در این استان تقریباً به ازای هر ۲۴ ازدواج یک طلاق رخ داده است. استان های ایلام، چهار محال بختیاری و یزد پس از سیستان و بلوچستان کمترین آمار طلاق را داشته اند.

مدرنیته و مؤلفه ها

دوران مدرن از سال ۱۴۵۰ (زمان رنسانس) آغاز شد و تا سال های دهه ۱۹۵۰ ادامه داشت. عصر رنسانس زمانی بود که غرب به نقطه ای رسید که در درون خود تغییر و تحولاتی به وجود آورد، چشم اندازها و نگرش های خود را تغییر داد و افق های جدیدی برای خود ترسیم نمود. (بامن، ۱۳۸۰). در میان پژوهشگران غربی هم عده ای مدرنیته را دارای اشکال گوناگونی می دانند که در زمان های متفاوت و در بخش های مختلف جهان ظاهر می شود. مدرنیته ممکن است فرایندی درون جامعه ای یا تحمیل شده از خارج باشد (یا ترکیبی از این دو) که نمونه ی شاخص آن دخالت های استعماری است. در عوض یک تعریف از مدرنیته ارائه می دهد، آن را برابر با تغییرات اجتماعی فرهنگی رخ داده در غرب، در طی دو قرن اخیر می داند، مفیدتر آن است که مدرنیته را مجموعه ای از فرایندهای گوناگون بدانیم که در نقاط مختلف جهان و در زمان های متفاوت با هم یا در یک ترکیب عمل می کنند (وودهد، ۲۰۰۴).

مدرنیته^۱ در زبان فارسی معادل واژه «تجدد» به کار می رود. و در اصطلاح به «شیوه زندگی جدید و امروزی» می گویند. به طور خلاصه مدرنیته یعنی: «مجموعه اوصاف و خصایص تمدن جدیدی که در طی چند قرن اخیر در اروپا و آمریکای شمالی به وجود آمده است». براین اساس مدرنیته، به عقیده مارکس فرآیندی است که در آن عقلانیت ابزاری بر تمام شئون جامعه سیطره می اندازد و به تبع آن سنت ها از جامعه زدوده می شود. و گئورک زیمل - فیلسوف و جامعه شناس آلمانی - مدرنیته را رد شکل عینیت یافته و مجسم شده فرهنگ مدرن می داند. (بیات، ۱۳۸۶). عناصر اصلی سازنده مدرنیسم عبارت بودند از ایمان به عقل، نقد و انتقاد پیگیر از ارزش ها، باورها و هنجارهای حاکم، آزادی اندیشه، آزادی مذهب، آزادی بیان، اهمیت بسیار به علم، جستجوی پیشرفت، توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و تحقق سعادت بشری یاد میکنند (نوذری، ۱۳۷۹). بعضی محققان معتقدند که مدرنیسمیون موجب تغییرات در خانواده و هم در جامعه و هم در ذهن افراد شده است (پارتریج^۲، ۲۰۰۴).

جهانی شدن

جهانی شدن پدیده ای است که بر اثر آن در تصمیم گیری ها و فعالیت های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی انسانها، نقش مرزهای جغرافیایی به حداقل کاهش می یابد. جهانی شدن عبارت است از در هم فشردن شدن جهانی و تبدیل آن به مکان واحد چه در سطح و چه در عمق، عمده ترین منشاء درهم فشردگی جهان به شمار می آید. زندگی مجردی با جهانی شدن ارتباطی اکید دارند. اگر آن گونه که (مک لوهان) می گوید، دوره ما دوره انفجار اطلاعات است یا آن گونه که آنتونی گیدنز معتقد است، با انقباض زمان و مکان مواجهیم، طبعاً نزدیک شدن اذهان و امیال انسان ها، امری متوقع خواهد بود، آن چنان که از تشدید آگاهی درباره جهان به عنوان یک کل، همچنین جهانی شدن به معنای درهم فشردن جهان و تبدیل شدن آن به مکان واحد سخن گفته است. به توضیح او، ما تمامی مسائل روزمره از نوع سیاسی، اقتصادی و فرهنگی را به صورت جهانی باز تعریف می کنیم. جهانی شدن به عنوان یک شعور کل گرا، نقاط مرجع فردی و ملی را به نقاط مرجع عام و فراملی وابسته می کند. بدین سان به نظر می رسد زندگی مجردی، محصولی طبیعی از جهانی شدن فرهنگ هستند، فرهنگی که به اعتقاد پیتر برگر برای فرد ارزش قائل است و خواهان رشد فردی به درجات بالاتر است و موجب آزادی او از قید و بندهای سنتی می شود. جهانی شدن بر سه عرصه اصلی زندگی اجتماعی یعنی اقتصاد، سیاست و فرهنگ تأثیر گذاشته است. در عرصه فرهنگ تولید و مبادله کالاهای فرهنگی و آفرینش نمادها، ارزش ها، مفاهیم، اعتقادات و ذوق و سلیقه جهانی شده دلالت دارد (رابرتسون، ۱۲، ۱۳۸۵).

1. modernity
2. partridge

جهانی شدن در حوزه سیاست و اقتصاد

در پارادایم جدید، ساختار اقتدار در سطح جهانی دولت ملی در معرض فرآیندها و فشار جهانی شدن و اختیارات نهادهای سیاسی جهانی و ماهیت نظام بین الملل قرار گرفته است. رابطه میان حکومت ها و فرآیندهای جهانی شدن در عرصه اقتصاد، سیاست و فرهنگ و ارتباطات و هویت های فراملی، بخش های اجتماعی فراملی و ... اولویت یافته اند. از طرفی دولتها برخلاف گذشته به راحتی نمی توانند برای مسیر تحولات سیاسی و فرهنگی، خود سرانه تصمیم گیری کنند و استیلای کامل دولتهای محلی بر شیوه زیست فرهنگی مردم خود با توجه به گسترش ارتباطات و اطلاعات در سطح جهان دیگر ممکن نیست و از طرفی شکل گیری یک نظام ارتباط گسترده دیجیتالی مرزهای سیاسی را از میان بر می دارد؛ در نتیجه هژمونی ایدئولوژیک و فرهنگ الیگارشلی ملی تضعیف می شود و این امر به کمرنگ شدن نقش دولت بر اراده ملی و واگذاری نقش هویت سازی ملی به هویت سازی فردی منجر می شود؛ در نتیجه، بی بستر شدن روابط اجتماعی و فرهنگی را از نهاد دولت - ملت فراهم می کند (همان).

رسانه های نوین

یکی از تحولاتی که در دوران معاصر در عرصه نظام بین الملل رخ داد، انقلاب در اطلاعات و فن آوری ارتباطات بود. این انقلاب تأثیرات شگرفی بر عرصه های مختلف حیات بشری گذاشت. در قرون اخیر، بویژه سه عنصر رایانه، ماهواره و دیجیتالی کردن تکنولوژی و دسترسی انسان به رسانه ها وضعیتی پدید آورده است که گروه ها می توانند به راحتی فرهنگ ویژه خود را در سطح ملی و حتی منطقه ای و جهانی پیدا کنند (سیدمحمد، ۱۳۸۵).

«رسانه ها با بازتاب دادن فرهنگ و مشارکت در فرایند فرهنگ سازی نقش غالب را در جامعه ایفا می نمایند. و نقش آن ها پیچیده است: از یک طرف جزء فرایندهایی اند که فرهنگ از آن منبعث می شود و از طرف دیگر در صحنه ای بازی می کنند که حیات اجتماعی و فرهنگی در آن جریان دارد. به طور کلی رسانه ها در ساختار بندی مسائل نقش اصلی بر عهده دارند» (بیات، ۱۳۹۲).

ویژگی های رسانه های نوین

عاملی بودن، تمرکز زدایی، تکه تکه بودن، بی زمانی و بی مکانی و جهانی بودن از جمله ویژگی های این رسانه نوین (اینترنت) است به همین سبب فعالیت کاربران در این فضا بسیار مشهود می باشد. اکثریت قریب به اتفاق، در فضای مجازی پایگاهی را به خود اختصاص داده اند که در آن به معرفی خود، تمایلات و خواسته ها و ... می پردازند. در نتیجه شناخت و عضویت در این هیستوگرام ها، آسان و در دسترس می باشد.

گونه شناسی تأثیرات رسانه‌ای

در یک نگاه کلی، می‌توان تأثیرات رسانه‌ای جمعی بویژه رسانه‌های نوین را چنین تقسیم‌بندی نمود: الف) تأثیرات شناختی شامل عقاید، بینش و دانش انسانی. ب) تأثیرات عاطفی شامل نگرش‌ها، گرایش‌ها، تنوعات، احساسات و تمایلات. ج) تأثیرات رفتاری شامل تفکر منطقی، سعه صدر، مشارکت و پیگیری اخبار و اطلاعات.

مک کوایل در ارتباط با گونه‌شناسی تأثیرات رسانه‌ای، معتقد است، این امکان وجود دارد که رسانه: ۱) موجب تغییر گردد؛ ۲) ناخواسته تغییر ایجاد نماید؛ ۳) تغییر صوری ایجاد کند؛ ۴) تغییر را آسان سازد؛ ۵) وضعیت موجود را تقویت نماید؛ ۶) مانع تغییر گردد (مک کوایل، ۱۳۸۲).

هویت ملی

مفهوم هویت یکی از پیچیده‌ترین مفاهیم علوم اجتماعی است. هویت ملی نیز یکی از مفاهیم وابسته به مفهوم هویت است. تکوین هویت ملی، فرایندی طولانی و پیچیده دارد. عوامل جغرافیایی، قومی، زبانی، اعتقادی، معیشتی، و سرگذشت تاریخی، اعیاد و رسوم و... همه و همه طی اعصار و قرون دست به دست هم می‌دهند و هویت یک ملت را می‌سازند. سپس در قالب تعلیم و تربیت و به طور کلی فرهنگ در معنای عام و گسترده‌ی آن، از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شوند. در شکل‌گیری هویت ملی، عوامل گوناگونی به صورت هماهنگ و ممزوج در یکدیگر مؤثرند، حتی رنگ‌ها، نمادها و به طور کلی هنر و معماری نیز سهم بسیار مهمی دارند، ثبات سیاسی و امنیت ملی کشورها نیز با مقوله‌ی هویت ملی پیوند دارد. هویت ملی در مقابل هویت دینی نیست، بلکه مجموعه باورها، خواست‌ها و رفتارهای یک ملت می‌باشد و طبیعی است که اعتقادات و باورهای یک ملت مؤمن و موحد نیز جزء عناصر تشکیل دهنده هویت ملی او قرار می‌گیرد. (نجفی، ۱۳۸۹).

هویت دیجیتالی

هویت پدیده‌ای منفعل نیست، بلکه کاملاً پویا است و براساس آنچه از نسل گذشته به ارث می‌رسد، دائماً در حال تجدید است و مقولات جدید به آن افزوده می‌شود (لوک من^۱، ۱۹۹۰). هویت افراد در دنیای مجازی هویتی دیجیتالی است. دیگر سرزمین، زبان بومی و محلی، کشور، فرهنگ ملی و نژاد و هویت افراد را در اجتماعات مجازی تعیین نمی‌کنند، بلکه این منافعی که آن‌ها در نزد هم جمع می‌کند هویت آن‌ها را می‌سازد. اطلاعات، هویت افراد را در جامعه جدید شکل می‌دهد (پورنقدی، ۱۳۹۱).

دگرگونی فرهنگی

دگرگونی فرهنگی نیز از جمله پیامدهای مدرنیته و جهانی شدن است. دگرگونی فرهنگی

جریانی است که در نتیجه برخورد یک فرهنگ با فرهنگ دیگری، دگرگونی در نهادها، ارزش ها، گرایش ها و روش های یک فرهنگ و جامعه ایجاد می شود. هر جا که عناصر جدید و مجموعه هایی نو در فرهنگ ظاهر شود و بدین سان، محتوا و ساخت فرهنگ را تغییر دهد، دگرگونی فرهنگی رخ می دهد (بروس، ۱۳۹۱).

پیامد های دگرگونی فرهنگی

تغییرات فرهنگی (چندگرایی فرهنگی و تکثر خرده فرهنگ ها) می تواند نتایج متعددی در پی داشته باشد؛ از یک طرف می تواند به توسعه فرهنگی با حفظ وحدت و یکپارچگی بیانجامد و از طرف دیگر می تواند به تعارض و به هم ریختگی فرهنگی منجر شود. هر عامل تازه وارد فرهنگی همچون پرتاب سنگ بر سطح آب راکد، امواجی را بر فرهنگ جامعه وارد می کند. در تغییر فرهنگی برخی عناصر فرهنگی موجود حذف، برخی دیگر ضمن حفظ کلیت فرهنگی تعدیل می شود (آزادارمکی، ۱۳۸۰).

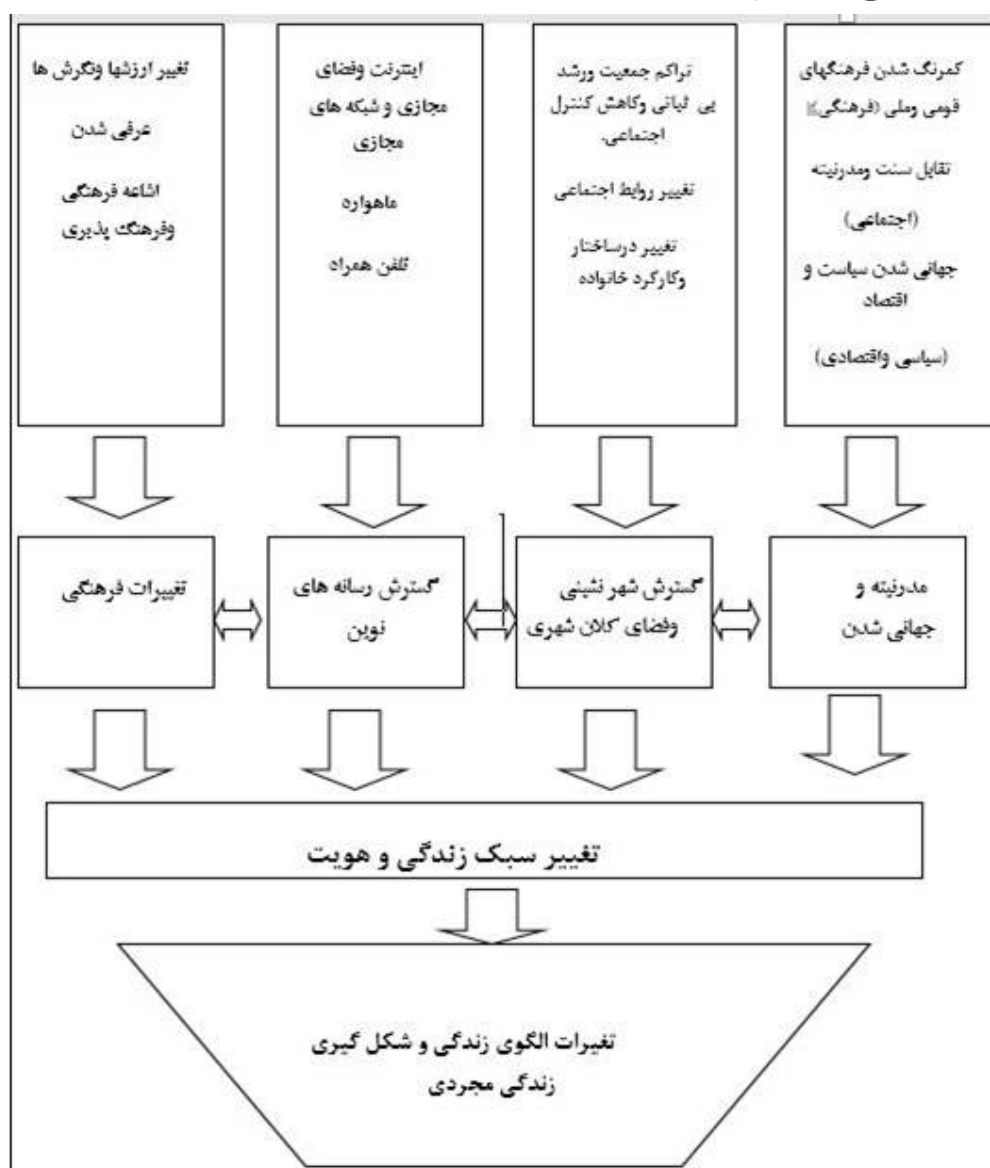
واژگونی ارزش ها

در اثر تکنولوژی جدید، کشورهای در حال گذار دچار تغییر و تحول شده اند. در اثر این دگرگونی ها، سنت ها، آداب و رسوم آنهاروبه سستی گذارده است بی آنکه فرهنگ سنتی تثبیت و یا فرهنگ جدید صنعتی کاملاً جذب شده باشد. در نتیجه ی روند مذکور، بی ریشه گی ها و جانيفتادگی ها، دامن زده شده (ستوده، ۱۳۷۶). رسانه ها بویژه رسانه های دیداری با تولید و نشر برنامه های جنایی در واقع، موجب دگرگونی ارزش ها می شوند تا آنجا که جرم و جنایت برای بینندگان و بویژه جوانان و نوجوانان ارزش مثبت تلقی می شود (صادقیان، ۱۳۸۸). ویلیام گود، دگرگونی های بوجود آمده در خانواده را نتیجه ی اجتناب ناپذیر دگرگونی های ساختاری جامعه و دگرگونی های عقیدتی (ایدیولوژیکی) می داند. به عقیده ی وی زمانی که دگرگونی های ساختاری و عقیدتی در سطح کلان رخ می دهد، سازمان های سطوح خرد بخصوص خانواده نیز بالاجبار باید خود را با این دگرگونی های سطح کلان انطباق دهند. تغییرات رخ داده در نظام خانواده از نظر گود عبارتند از: افزایش سن ازدواج، کاهش ازدواج های ترتیب یافته و افزایش آزادی در انتخاب همسر. بنابراین همانگونه که ملاحظه گردید در تئوری ویلیام گود قرابت و در واقع همگرایی بین فرآیند مدرنیته و پدیده تأخیر در سن ازدواج وجود داشته و این تئوری تغییرات بوجود آمده در سن ازدواج را نتیجه دگرگونی های ایجاد شده در ارزش ها و نگرش های جوانان که خود معلول مدرنیسم است، می داند. (گود، ۱۹۶۳). بر این اساس فرد محوری، بهبود موقعیت زنان، گسترش تحصیلات عمومی، شهرنشینی و ازدواج های با انتخاب آزاد، تشکیل خانواده در سنین بالاتر در شهر تهران رو به گسترش است. در این جریان، بسیاری از کارکردهای سنتی خانواده ها تغییر کرده که با این تغییر، شبکه اجتماعی جایگزین شبکه خویشاوندی شده و بخش عمده ای

از تصمیمات مربوط به زندگی اعضای خانواده مانند تصمیم‌گیری در مورد تشکیل خانواده و ازدواج، توسط خود افراد اتخاذ می‌گردد. این ازدواج‌ها با انتخاب آزاد، باشیوه‌های زندگی نامتعارف جدید و ضعف کنترل اجتماعی در کلانشهر تهران معمولاً با سنین بالاتر ازدواج همراهند. بنابراین، ملاحظه می‌شود که هر یک از ابعاد و مؤلفه‌های مدرنیزاسیون با رشد زندگی مجردی و ازدواج در سنین بالا همسو می‌باشد.

از بین تئوری‌های مطرح شده در ادبیات نظری به پنج متغیر مستقل از جمله مدرنیته و جهانی شدن، کلان شهر و توسعه شهرنشینی، رسانه‌های نوین ارتباطی، سبک زندگی و تغییرات فرهنگی برای تبیین مقولات، دست یافتی است.

مدل مفهومی پژوهش:

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

فرضیه های تحقیق:

- ۱- فرهنگ مدرنیته و جهانی شدن بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد.
- ۲- گسترش شهرنشینی بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد.
- ۳- گسترش رسانه های نوین ارتباطی بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد.
- ۴- تغییر سبک زندگی بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد.
- ۵- تغییرات فرهنگی بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد.
- ۶- نگرش مردان و زنان مجرد در مورد تاثیر متغیرها بر مجردگرایی جوانان شهر تهران با یکدیگر تفاوت معنادار دارد.
- ۷- نگرش ساکنان شمال شهر و جنوب شهر تهران در مورد تاثیر متغیرها بر مجردگرایی جوانان شهر تهران با یکدیگر تفاوت معنادار دارد.
- ۸- نگرش افراد دارای تحصیلات مختلف در مورد تاثیر متغیرها بر مجردگرایی جوانان شهر تهران با یکدیگر تفاوت معنادار دارد.
- ۹- نحوه زندگی جوانان شهر تهران در میزان تاثیر متغیرها بر مجردگرایی آنان تفاوت معنادار دارد.
- ۱۰- وضعیت شغلی جوانان شهر تهران در میزان تاثیر متغیرها بر مجردگرایی آنان تفاوت معنادار دارد.
- ۱۱- بین متغیرهای مدرنیته و جهانی شدن، گسترش شهرنشینی، رسانه های نوین، تغییر سبک زندگی، تغییرات فرهنگی و درآمد همبستگی معنادار وجود دارد.

روش تحقیق:

روش تحقیق حاضر، پیمایشی و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه می باشد. نمونه مورد مطالعه ۳۸۳ نفر از جوانان مجرد بالای ۲۹ سال در شهر تهران می باشد که با روش نمونه گیری تصادفی انتخاب شده اند. برای انجام مباحث آمار توصیفی و استنباطی از نرم افزار SPSS استفاده شده است. ابتدا در بخش تحلیل توصیفی داده ها، تصویری از جمعیت پاسخگو از طریق توصیف متغیرهای زمینه ای مستقل و وابسته ارائه شده است و سپس از آزمون دو جمله ای، یومان ویتنی و کروسکال والیس برای بررسی همبستگی و میزان تأثیرگذاری متغیرها استفاده شده است. در این پژوهش برای تحلیل های یک متغیری از آزمون دو جمله ای (نسبت) و در تحلیل های دو جمله ای از آزمون یومان-ویتنی، کروسکال والیس و آزمون همبستگی روی اسپیرمن استفاده شده است.

یافته های توصیفی :

توزیع فراوانی سیمای پاسخگویان با توجه به متغیر جنس نشان می دهد که ۶۲,۷ درصد پاسخگویان مرد و ۳۷,۳ درصد زن بوده اند.

توزیع فراوانی سیمای پاسخگویان با توجه به متغیر تحصیلات نشان می دهد که ۲۴ درصد پاسخگویان دیپلم، ۱۷ درصد فوق دیپلم، ۳۴,۷ درصد لیسانس، ۲۲,۷ درصد فوق لیسانس و ۱,۶ درصد دکتری بوده است.

توزیع فراوانی سیمای پاسخگویان با توجه به متغیر نحوه زندگی نشان می دهد که ۷۷,۸ درصد پاسخگویان با اعضای خانواده، ۱۰,۲ درصد با دوستان و ۳۴,۷ درصد بصورت فردی و مستقل زندگی می کنند.

توزیع فراوانی سیمای پاسخگویان با توجه به متغیر منطقه محل زندگی نشان می دهد که ۴۹,۶,۸ درصد پاسخگویان در مناطق شمالی و ۵۰,۴ درصد در مناطق جنوبی شهر تهران زندگی می کنند.

توزیع فراوانی سیمای پاسخگویان با توجه به متغیر وضعیت شغلی نشان می دهد که وضعیت شغلی ۶۶,۱ درصد پاسخگویان شاغل، ۱۶ درصد در حال تحصیل، ۵ درصد سرباز، ۱۱ درصد بیکار و ۶,۵ درصد سایر بوده است.

در زمینه شاخص های آماری متغیر درآمد، میانگین درآمد پاسخگویان ۱,۲۳۸,۳۱۱ تومان است. میانگین نمره پاسخگویان به متغیر مدرنیته و جهانی شدن ۳,۹۲ است که از نمره متوسط ۳ بالاتر است، این میانگین به معنای آن است که پاسخگویان معتقدند فرهنگ مدرنیته و جهانی شدن بیشتر از متوسط بر شهر تهران حاکم است.

میانگین نمره پاسخگویان به متغیر گسترش شهرنشینی ۳,۵۱ است که از نمره متوسط ۳ بالاتر است، این میانگین به معنای آن است که پاسخگویان معتقدند گسترش شهرنشینی بیشتر از متوسط بر شهر تهران حاکم است.

میانگین نمره پاسخگویان به متغیر رسانه های نوین ۳,۸۳ است که از نمره متوسط ۳ بالاتر است، این میانگین به معنای آن است که پاسخگویان معتقدند رسانه های نوین بیشتر از متوسط بر شهر تهران حاکم است.

میانگین نمره پاسخگویان به متغیر تغییر سبک زندگی ۳,۳۳ است که از نمره متوسط ۳ بالاتر است، این میانگین به معنای آن است که پاسخگویان معتقدند تغییر سبک زندگی بیشتر از متوسط بر شهر تهران حاکم است.

میانگین نمره پاسخگویان به متغیر تغییرات فرهنگی ۳,۲۲ است که از نمره متوسط ۳ بالاتر است، این میانگین به معنای آن است که پاسخگویان معتقدند تغییرات فرهنگی بیشتر

از متوسط بر شهر تهران حاکم است.

تحلیل یافته ها

با توجه به اینکه سوالات مقیاس ها در سطح رتبه ای اندازه گیری شده اند، پس از تجمیع، مشخصات یک متغیر فاصله ای را پیدا می نمایند، اما برای استفاده از آماره های پارامتریک بایستی توزیع مقیاس از توزیع نرمال تبعیت نماید (هومن، ۱۳۸۰). برای بررسی نرمال بودن نمره عامل های بدست آمده از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف استفاده می کنیم

جدول ۱: آزمون کلموگروف-اسمیرنوف برای سنجش نرمال بودن متغیرها

تعداد	پارامترها		بیشترین تفاوت ها			آماره ی آزمون	سطح معناداری
	میانگین	معماری	مقدار مطلق	مقدار مثبت	مقدار منفی		
۳۷۱	۳.۷۳۸۵	۰.۶۳۶۸۰	۰.۹۵	۰.۶۳	-۰.۹۵	۰.۹۵	کمرنگ شدن فرهنگ قومی
۳۷۶	۳.۹۶۸۶	۰.۶۷۵۸۱	۰.۱۰۶	۰.۸۶	-۰.۱۰۶	۰.۱۰۶	تقابل سنت و مدرنیته
۳۷۱	۴.۰۳۹۵	۰.۶۸۱۱۰	۰.۱۴۸	۰.۷۹	-۰.۱۴۸	۰.۱۴۸	جهانی شدن سیاست و اقتصاد
۳۵۸	۳.۹۲۳۰	۰.۴۵۶۴۳	۰.۷۲	۰.۴۱	-۰.۷۲	۰.۷۲	مدرنیته و جهانی شدن
۳۶۴	۳.۵۴۰۷	۰.۶۷۴۶۰	۰.۹۶	۰.۹۶	-۰.۷۰	۰.۹۶	تراکم جمعیت
۳۶۳	۳.۴۲۰۱	۰.۶۳۸۹۶	۰.۱۱۰	۰.۱۱۰	-۰.۵۵	۰.۱۱۰	تغییر روابط اجتماعی
۳۷۳	۳.۶۰۴۳	۰.۷۳۶۱۵	۰.۸۴	۰.۸۴	-۰.۶۹	۰.۸۴	تغییر ساختار
۳۴۱	۳.۵۱۳۳	۰.۵۱۴۳۱	۰.۵۱	۰.۵۱	-۰.۳۷	۰.۵۱	گسترش شهرنشینی
۳۶۷	۳.۸۵۷۱	۰.۵۴۵۸۸	۰.۹۹	۰.۷۰	-۰.۹۹	۰.۹۹	اینترنت
۳۶۵	۳.۷۹۹۳	۰.۸۲۵۴۰	۰.۷۰	۰.۷۰	-۰.۶۹	۰.۷۰	ماهواره
۳۷۴	۳.۸۴۰۱	۰.۸۳۸۲۳	۰.۱۰۸	۰.۱۰۸	-۰.۱۰۱	۰.۱۰۸	تلفن همراه
۳۵۰	۳.۸۳۳۰	۰.۵۸۱۰۵	۰.۴۹	۰.۴۹	-۰.۴۹	۰.۴۹	رسانه های نوین
۳۶۵	۳.۶۵۹۸	۰.۶۴۵۲۸	۰.۱۰۱	۰.۹۳	-۰.۱۰۱	۰.۱۰۱	فردگرایی
۳۷۴	۳.۴۲۸۳	۰.۶۹۶۷۹	۰.۸۸	۰.۸۸	-۰.۵۸	۰.۸۸	بحران هویت
۳۷۱	۲.۸۹۶۹	۰.۹۱۶۸۰	۰.۱۱۱	۰.۱۱۱	-۰.۸۶	۰.۱۱۱	اوقات فراغت
۳۵۰	۳.۳۲۵۹	۰.۵۸۷۸۰	۰.۵۳	۰.۵۳	-۰.۴۵	۰.۵۳	تغییر سبک زندگی
۳۷۶	۳.۳۷۳۹	۰.۷۷۵۸۱	۰.۶۵	۰.۶۵	-۰.۶۴	۰.۶۵	تغییر ارزشها و نگرشها

سطح معناداری	آماره‌ی آزمون	بیشترین تفاوت‌ها			پارامترها		تعداد
		مقدار منفی	مقدار مثبت	مقدار مطلق	میانگین	انحراف معیار	
c.000	.۱۳۲	-.۱۲۳	.۱۳۲	.۱۳۲	۶۳۱۱۱	۳.۳۳۸۷	۳۷۲
c,d.۰۰۰	.۰۳۴	-.۰۲۲	.۰۳۴	.۰۳۴	۶۲۶۵۴	۳.۲۱۹۰	۳۶۱

معنی داری مشاهده شده در جدول فوق، در همه موارد بجز تغییرات فرهنگی از معنی داری در سطح آلفای ۰.۵ کوچکتر است، و این بدان معنی است که مقیاسها دارای توزیع غیرنرمال هستند و لذا در این موارد بجز تغییرات فرهنگی مجاز به استفاده از آزمونهای پارامتریک نیستیم.

آزمون فرضیه‌ها:

فرضیه فرعی اول: فرهنگ مدرنیته و جهانی شدن بر تجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد. نتایج آزمون نشان دهنده آن است که معنی داری محاسبه شده در همه موارد از معنی داری در سطح آلفای ۰.۱ کوچکتر است و این بدان معناست که بین دو گروه پاسخگویان، گروه اول (افرادی که معتقد بوده اند فرهنگ مدرنیته و جهانی شدن، در حد کم و خیلی کم بر تجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد) و گروه دوم (افرادی که معتقد بوده اند فرهنگ مدرنیته و جهانی شدن، در حد زیاد و خیلی زیاد بر تجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد) تفاوت معنی دار است، ارقام جدول نشان می دهند نسبت گروه دوم به گروه اول بیشتر است و این نسبت ۹۹ به ۱ است، و این به این معنی است که ۹۹ درصد پاسخگویان معتقدند فرهنگ مدرنیته و جهانی شدن در حد زیاد و خیلی زیاد بر تجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد. فرضیه فرعی دوم:

گسترش شهرنشینی بر تجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد.

نتایج آزمون نشان دهنده آن است که معنی داری محاسبه شده در همه موارد از معنی داری در سطح آلفای ۰.۱ کوچکتر است و این بدان معناست که بین دو گروه پاسخگویان، گروه اول (افرادی که معتقد بوده اند گسترش شهرنشینی، در حد کم و خیلی کم بر تجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد) و گروه دوم (افرادی که معتقد بوده اند گسترش شهرنشینی، در حد زیاد و خیلی زیاد بر تجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد) تفاوت معنی دار است، ارقام جدول نشان می دهند نسبت گروه دوم به گروه اول بیشتر است و این نسبت ۹۸ به ۲ است، و این به این معنی است که ۹۸ درصد پاسخگویان معتقدند گسترش شهرنشینی در حد زیاد و خیلی زیاد بر تجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد.

فرضیه فرعی سوم:

گسترش رسانه های نوین ارتباطی بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد. نتایج آزمون نشان دهنده آن است که معنی داری محاسبه شده در همه موارد از معنی داری در سطح آلفای ۰.۰۱ کوچکتر است و این بدان معناست که بین دو گروه پاسخگویان، گروه اول (افراد) که معتقد بوده اند گسترش رسانه های نوین ارتباطی، در حد کم و خیلی کم بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد) و گروه دوم (افراد) که معتقد بوده اند گسترش رسانه های نوین ارتباطی، در حد زیاد و خیلی زیاد بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد) تفاوت معنی دار است، ارقام جدول نشان می دهند نسبت گروه دوم به گروه اول بیشتر است و این نسبت ۹۹ به ۱ است، و این به این معنی است که ۹۹ درصد پاسخگویان معتقدند گسترش رسانه های نوین ارتباطی در حد زیاد و خیلی زیاد بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد. فرضیه فرعی چهارم:

تغییر سبک زندگی بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد. نتایج آزمون نشان دهنده آن است که معنی داری محاسبه شده در همه موارد، از معنی داری در سطح آلفای ۰.۰۱ کوچکتر است و این بدان معناست که بین دو گروه پاسخگویان، گروه اول (افراد) که معتقد بوده اند تغییر سبک زندگی، در حد کم و خیلی کم بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد) و گروه دوم (افراد) که معتقد بوده اند تغییر سبک زندگی، در حد زیاد و خیلی زیاد بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد) تفاوت معنی دار است، ارقام جدول نشان می دهند نسبت گروه دوم به گروه اول بیشتر است و این نسبت ۹۵ به ۵ است، و این به این معنی است که ۹۵ درصد پاسخگویان معتقدند تغییر سبک زندگی در حد زیاد و خیلی زیاد بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد. فرضیه فرعی پنجم:

تغییرات فرهنگی بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد. نتایج آزمون نشان دهنده آن است که، معنی داری محاسبه شده در همه موارد از معنی داری در سطح آلفای ۰.۰۱ کوچکتر است و این بدان معناست که بین دو گروه پاسخگویان، گروه اول (افراد) که معتقد بوده اند تغییرات فرهنگی، در حد کم و خیلی کم بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد) و گروه دوم (افراد) که معتقد بوده اند تغییرات فرهنگی، در حد زیاد و خیلی زیاد بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد) تفاوت معنی دار است، ارقام جدول نشان می دهند نسبت گروه دوم به گروه اول بیشتر است و این نسبت ۸۶ به ۱۴ است، و این به این معنی است که ۸۶ درصد پاسخگویان معتقدند تغییرات فرهنگی در حد زیاد و خیلی زیاد بر مجردگرایی جوانان شهر تهران اثر دارد. فرضیه فرعی ششم:

نگرش مردان و زنان مجرد در مورد تاثیر متغیرها بر مجردگرایی جوانان شهر تهران با یکدیگر تفاوت معنادار دارد.

نتایج اخذ شده از آزمون یومان ویتنی در جدول فوق نشان می دهد با استناد به مقادیر یومان ویتنی و معناداری محاسبه شده که در مورد متغیرهای مدرنیته و جهانی شدن، تغییر سبک زندگی و تغییرات فرهنگی از معنی داری در سطح آلفای ۰.۵ درصد کوچکتر است، با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت نگرش مردان و زنان در موارد ذکر شده با یکدیگر تفاوت معنادار دارد. جزئیات رابطه در جدول زیر آمده است.

ملاحظه می شود رتبه میانگینی مردان در همه موارد از زنان بالاتر است یعنی مردان بیشتر از زنان معتقدند مجردگرایی آنان تحت تاثیر مدرنیته و جهانی شدن، تغییر سبک زندگی و تغییرات فرهنگی است.

فرضیه فرعی هفتم:

نگرش ساکنان شمال شهر و جنوب شهر تهران در مورد تاثیر متغیرها بر مجردگرایی جوانان شهر تهران با یکدیگر تفاوت معنادار دارد.

نتایج اخذ شده از آزمون یومان ویتنی در جدول فوق نشان می دهد، با استناد به مقادیر یومان ویتنی و معناداری محاسبه شده که در مورد متغیرهای مدرنیته و جهانی شدن و رسانه های نوین از معنی داری در سطح آلفای ۰.۵ درصد کوچکتر است، با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت نگرش ساکنان شمال و جنوب شهر تهران در موارد ذکر شده با یکدیگر تفاوت معنادار دارد.

ملاحظه می شود رتبه میانگینی ساکنان شمال شهر در همه موارد از ساکنان جنوب شهر بالاتر است یعنی ساکنان شمال شهر بیشتر از ساکنان جنوب شهر معتقدند مجردگرایی آنان تحت تاثیر مدرنیته و جهانی شدن و رسانه های نوین است.

فرضیه فرعی هشتم:

نگرش افراد دارای تحصیلات مختلف در مورد تاثیر متغیرها بر مجردگرایی جوانان شهر تهران با یکدیگر تفاوت معنادار دارد.

معناداری محاسبه شده از آزمون کروسکال والیس، در همه موارد از معناداری در سطح آلفای ۰.۵ بزرگتر است، لذا فرض صفر را نمی توان رد کرد، پس با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت نگرش افراد دارای تحصیلات مختلف در مورد تاثیر متغیرها بر مجردگرایی جوانان شهر تهران با یکدیگر تفاوت معنادار ندارد.

فرضیه فرعی نهم:

نحوه زندگی جوانان شهر تهران در میزان تاثیر متغیرها بر مجردگرایی آنان تفاوت معنادار دارد. معناداری محاسبه شده از آزمون کروسکال والیس، در موارد مدرنیته و جهانی شدن و

رسانه های نوین از معناداری در سطح آلفای ۰۵ بزرگتر است، لذا در این موارد فرض صفر را نمی توان رد کرد، اما در مورد متغیرهای گسترش شهرنشینی، تغییر سبک زندگی و تغییرات فرهنگی از معناداری در سطح آلفای ۰۵ کوچکتر است و در این موارد فرض صفر را می توان رد کرد، پس در این موارد با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت نحوه زندگی جوانان شهر تهران در میزان تاثیر متغیرها بر تجردگرائی آنان تفاوت معنادار دارد. جزئیات مربوط به هریک در زیر آمده است.

ملاحظه ارقام نشان می دهد، در مورد متغیر گسترش شهرنشینی بیشترین تاثیر به ترتیب مربوط به افرادی است که زندگی فردی مستقل دارند و پس از آن افرادی که با دوستان زندگی می کنند و سپس افرادی که با اعضای خانواده زندگی می کنند. در مورد متغیر تغییر سبک زندگی، بیشترین تاثیر به ترتیب مربوط به افرادی است که زندگی فردی مستقل دارند و پس از آن افرادی که با دوستان زندگی می کنند و سپس افرادی که با اعضای خانواده زندگی می کنند.

در مورد متغیر تغییرات فرهنگی بیشترین تاثیر به ترتیب مربوط به افرادی که با دوستان زندگی می کنند، پس از آن افرادی که زندگی فردی مستقل دارند و سپس افرادی که با اعضای خانواده زندگی می کنند. در همه موارد افرادی که با خانواده زندگی می کنند، تاثیر متغیرهای فوق را بر تجردگرائی خود کمتر از بقیه وی دانند.

فرضیه فرعی دهم:

وضعیت شغلی جوانان شهر تهران در میزان تاثیر متغیرها بر تجردگرائی آنان تفاوت معنادار دارد.

معناداری محاسبه شده از آزمون کروسکال والیس، در همه موارد بجزء گسترش شهرنشینی از معناداری در سطح آلفای ۰۵ بزرگتر است، لذا در این موارد فرض صفر را نمی توان رد کرد، اما در مورد متغیر گسترش شهرنشینی از معناداری در سطح آلفای ۰۵ کوچکتر است و در این موارد فرض صفر را می توان رد کرد، پس با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت وضعیت شغلی جوانان در میزان تاثیر متغیرها بر تجردگرائی آنان تفاوت معنادار دارد. جزئیات مربوط به هریک در زیر آمده است.

ملاحظه ارقام نشان می دهد، در مورد متغیر گسترش شهرنشینی بیشترین تاثیر به ترتیب مربوط به سربازان وظیفه و پس از آن افراد شاغل، سپس افراد بیکار، سپس افراد در حال تحصیل و سپس سایر افراد بوده است.

فرضیه فرعی یازدهم:

بین متغیرهای مدرنیته و جهانی شدن، گسترش شهرنشینی، رسانه های نوین، تغییر سبک زندگی، تغییرات فرهنگی و درآمد همبستگی معنادار وجود دارد.

ملاحظه ارقام همبستگی نشان می دهد، معنی داری محاسبه شده، از معنی داری در سطح آلفای ۰,۰۵ درصد بزرگتر است لذا با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت بین متغیرهای مدرنیته و جهانی شدن، گسترش شهرنشینی، رسانه های نوین، تغییر سبک زندگی، تغییرات فرهنگی و درآمد همبستگی معنادار وجود ندارد.

به طور خلاصه می توان گفت؛ مدرنیته و جهانی شدن (۹۹ درصد)، رسانه های نوین (۹۹ درصد)، کلانشهر و گسترش شهرنشینی (۹۸ درصد)، سبک زندگی (۹۵ درصد) و تغییرات فرهنگی (۸۶ درصد). همان طور که مشاهده می شود مدرنیته و جهانی شدن و رسانه های نوین بیشترین تاثیر را داشته است. بعد کلانشهر و گسترش شهرنشینی و سپس سبک زندگی و تغییرات فرهنگی تاثیر گذار بوده است.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به اینکه مجرد گرایی بعنوان مسئله ای نو ظهور و روبه گسترش در جامعه ما رخ نموده است و این موضوع بطور جامع از منظر فرهنگی بررسی نشده است. همانطور که بررسی علمی موضوع نشان می دهد، این پدیده مجرد گرایی جوانان متأثر از یک عامل نیست و عوامل متعدد بصورت مستقل عمل نمی کنند بلکه بطور پیچیده ای با هم مرتبط هستند. براساس نظریه های مطرح شده و براساس چارچوب نظری و یافته های این تحقیق به این نتیجه رسیدیم بین فرآیند و آثاری که مدرنیته بر جای گذاشته بر رشد زندگی مجردی در تهران رابطه وجود داشته و تغییرات بوجود آمده در سن از دواج رانتيجه دگرگونی های ایجاد شده در کمرنگ شدن فرهنگهای قومی و ملی و چالشهای که تطبیق سنت و مدرنیته و تاثیرات ناشی از جهانی شدن بر دیدگاه و نگاه جوانان امروز به افق زندگی تاثیر گذاشته است. و فردمحوری در مقابل خانواده محوری، تشکیل خانواده در سنین بالاتر را تشویق می کند و در نتیجه، خانواده به واحد هسته ای که بر فرد گرایی استوار است، تبدیل می گردد. از طرفی گسترش جهانی شدن و صنعتی شدن جوامع موجب شکل گیری کلانشهرها و تغییر در ساختارهای کلان اجتماعی شده است و تغییرات روابط اجتماعی از جمله بهبود موقعیت اجتماعی افراد، تمایلات آزاد، رشد حریم خصوصی و آزادی های مدنی را در پی داشته است که زمینه بروز روابط جدید در سطوح فردی و اجتماعی با تغییر نگرش ها و ایده های افراد جامعه را شکل می دهد. در این تحقیق یکی از مهم ترین آفت های اجتماعی که در شهر تهران وجود دارد و با مشکل جدی مواجه می سازد، فقدان اعتماد میان اعضای جامعه یا به اصطلاح بی اعتمادی است. گسترش بی اعتمادی و دورویی در روابط اجتماعی و افزایش انواع انحرافات اخلاقی در سطح جامعه به نهاد خانواده و مناسبات انسانی نیز تسری یافته و اساساً کیفیت ارتباط با جنس مخالف را دچار شک و تزلزل کرده است که نتیجه این پژوهش نیز موید تاثیر بی

اعتمادی یا دست کم دیر اعتمادی افراد به طرف مقابل است و با در نظر گرفتن روز افزون آمار طلاق و تجربه تلخ اطرافیان جوانان رغبت کمتری به ازدواج نشان می دهند. با توجه به یافته های تحقیق این نتایج حاصل شد که تراکم جمعیتی و رشد بی ثباتی و کاهش کنترل اجتماعی در تهران و تغییرات روابط اجتماعی و تغییرات در ساختار و کارکرد خانواده بر رشد زندگی مجردی موثر بوده است. همچنین به این نتیجه رسیدیم که نقش رسانه های نوین و شبکه های اجتماعی با کارکرد های متنوع باعث شکل گیری تنوع جدید روابط و فضای دو ساحتی واقعیت و مجاز و زمینه های دسترسی به انگاره های جنسی و آشنایی با ارزش ها و الگوهای رفتاری نامتعارف و ترویج مظاهر بر پایه نیازهای کاذب و الگوهای غیر متعارف را برای جوانان فراهم میکند. در این بین جوانان سبک زندگی جدیدی را تجربه می کنند که از هویت و نگرش گرفته تا اوقات فراغت، نوع تفریحات و... را تحت تاثیر قرار میدهد و در نهایت انگیزه جوانان برای ازدواج را کاهش میدهد. و این عوامل به مانند کلیت در هم تنیده ای عمل می کند که ارزشها و نگرشهای و برداشت های جوانان را دچار چندگانگی کرده و این امر در اتخاذ شیوه زندگی افراد ایفای نقش می کند. بطور خلاصه می توان گفت:

۱- تنها یک زمینه موجبات مجرد گرایی جوانان را فراهم نیاورده، بلکه مجموعه ای از زمینه ها در گرایش به آن مؤثر است.

۲- می توان گفت نگرش مردان و زنان در موارد بررسی شده با یکدیگر تفاوت معنادار دارد. ملاحظه می شود مردان بیشتر از زنان معتقدند تجردگرایی آنان تحت تاثیر مدرنیته و جهانی شدن، تغییر سبک زندگی و تغییرات فرهنگی است.

۳- ساکنان شمال شهر بیشتر از ساکنان جنوب شهر معتقدند تجردگرایی آنان تحت تاثیر مدرنیته و جهانی شدن و رسانه های نوین است.

۴- افراد با هر سطح تحصیلات (از دیپلم تا دکترا) ممکن است به زندگی مجردی روی آورند. یعنی تحصیلات افراد مورد بررسی بر میزان گرایش آنها تاثیر معناداری ندارد.

۵- افرادی که زندگی فردی مستقل دارند بیش از سایرین تحت تاثیر تغییرات سبک زندگی قرار دارند. پس از آن افرادی که با دوستان زندگی می کنند. افرادی که با اعضای خانواده زندگی می کنند کمترین تاثیر را از تغییرات سبک زندگی پذیرفته اند.

۶- تغییرات فرهنگی جوانان را از قالب های سنتی و مذهبی دور کرده و به زندگی مستقل و آزادانه و در نهایت مجرد گرایی متمایل می گرداند.

۷- ارتباط آزاد دختران و پسران در جامعه و روابط نامحدود پیش از ازدواج، تنوع طلبی جنسی جوانان را افزایش داده و به طبع آن میل به ازدواج را کاهش میدهد.

۸- رسانه های نوین با توجه به در دسترس بودن عمومی و فراهم نمودن امکان ارتباط مجازی آسان، با فراهم زمینه روابط نامتعارف با جنس مخالف انگیزه ازدواج را کاهش میدهد.

۹- بهبود موقعیت اجتماعی زنان و اشتغال و تحصیل آنان و رشد جنبش های فمینیستی ازدواج این قشر از جامعه را با تاخیر مواجه میکند.

۱۰- منفعت طلبی و میل به ارتقا منزلت اجتماعی موجب تمایل بیش از حد جوانان به کسب تحصیلات عالیه شده است که این امر نیز ازدواج جوانان را با تاخیر روبرو میکند.

۱۱- بیکاری، مشکلات اقتصادی، رکود، تورم و... در کنار هزینه های بالای ازدواج (جشن عروسی، جهیزیه و...) نقش بسزایی در تاخیر ازدواج جوانان ایفا میکند.

با توجه به نتایج بدست آمده چند پیشنهادات کاربردی ذیل را می توان بیان نمود:

- ارتقا جایگاه همسری و مادری در خانواده و جلوه داشتن حضور زن در خانه
- آماده سازی جوانان برای پذیرش نقش همسری در زندگی مشترک با تقویت مهارت زندگی، مسولیت پذیری و بنیه دینی آنان از سنین پایین

- تقویت شبکه های خویشاوندی، روابط فامیلی و هویت ایرانی
- ضرورت آشنایی طرفین ازدواج در قالب روابط خانوادگی با جای روابط آزاد دختر و پسر
- شناسایی خرده فرهنگها و مقابله با نفوذ آنها در راستای کاهش تعارضات فرهنگی
- محدود کردن روابط با جنس مخالف در محیط های مختلف بعنوان یکی از عوامل رشد تنوع طلبی و ولع جنسی در جوانان

- استفاده از ظرفیت رسانه های نوین جهت ترویج و تبلیغ الگوهای موفق در قالب خانواده های اصیل ایرانی

- کاهش فاصله سنی بین بلوغ و ازدواج و کوتاه کردن دوران مجرد جوانان
- ترویج سرگرمی ها، تفریحات، بازی ها و لذت های جمعی در مقابل لذت های فردی
- ترویج ازدواج های دانشجویی و ارایه تسهیلات ویژه به جوانان متاهل جهت ادامه تحصیل (سهمیه ویژه، خوابگاه های متاهلی، وام ازدواج و...)

- تقبیح و نکوهش مصرف گرایی، مد گرایی، تجمل گرایی و کالایی شدن زندگی روزمره
- ایجاد ساز و کار قانونی جهت نظارت بر خانه های خالی و نحوه اجاره آنها
- آگاه سازی عمومی آحاد جامعه و تبیین پیامدهای زندگی مجردی
- گسترش آموزشهای علمی، فنی و مهارتی جوانان جهت آماده سازی آنان برای ورود به بازار کار.

- ارایه تسهیلات مسکن طولانی مدت به جوانان بعد از ثبت رسمی ازدواج
- فرهنگ سازی نحوه استفاده و آگاه سازی عمومی از آسیب های شبکه های اجتماعی و امکانات نوین ارتباطی

- محدود کردن دسترسی افراد به شبکه های اجتماعی و انگاره های جنسی با توجه به سن افراد.

منابع

- قرآن مجید، سوره روم، آیه ۲۱
- احمدوند، شجاع؛ « تحول شبکه اشاعه فرهنگی »؛ مجموعه مقالات همایش ملی مهندسی فرهنگی، جلد دوم، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۶.
- آزاد ارمکی، تقی و اصغر عسگری خانقاه؛ «وضعیت پیوستاری تغییرات فرهنگی در ایران»؛ فصلنامه علوم اجتماعی، ش ۱۸، ۱۳۸۰
- آزاد ارمکی، محمدتقی و غیاثوند؛ «جامعه شناسی تغییرات فرهنگی در ایران»؛ تهران: نشر آن، ۱۳۸۳.
- آزاد ارمکی، محمدتقی و غلامرضا غفاری؛ «تبیین نگرش نسلی به زن در جامعه ایران»؛ فصلنامه پژوهش زنان، شماره ۳، بهار ۱۳۸۱
- آزاد ارمکی، محمدتقی، مهناز زند و طاهره خزایی، «بررسی تحولات اجتماعی و فرهنگی در طول سه نسل خانواده تهرانی، با تاکید بر مقایسه مراسم و آداب و کارکرد های حمایتی»؛ فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۱۶، ۱۳۷۹
- آشوری، داریوش؛ «تعریف ها و مفهوم فرهنگ»؛ نشر آگه، ۱۳۹۳.
- بامن، زیگموند؛ «مدرنیته در مدرنیته و مدرنیسم»؛ حسینعلی نوروزی؛ تهران: نقش جهان، ۱۳۸۰.
- بروس، کوین؛ «مبانی جامعه شناسی»؛ غلامعباس توسلی و رضا فاضلی؛ تهران: سمت، ۱۳۹۱، چ ۲۵.
- بیات، صمد؛ «نقش رسانه های ارتباط جمعی در ترویج فرهنگ وقف»؛ فصلنامه فرهنگی-پژوهشی، زنجان: نیکان کتاب، ۱۳۹۲.
- پورنقدی، بهزاد؛ «بررسی فرصتها، چالشها و نقش دانشجویان در امنیت پایدار»؛ فصلنامه دانش پلیس استان مرکزی، ۱۳۹۱
- جدول اطلاعات جمعیتی طیف سنی (جوانان) در سرشماری سال ۱۳۹۰ در شهر تهران (مرکز آمار ایران)
- جعفری، محمد تقی؛ «فرهنگ پیرو فرهنگ پیشرو»؛ مؤسسه تدوین و نشر آثار علامه، ۱۳۹۲.
- الحرالعاملی، محمدبن حسن؛ وسائل الشیعه؛ لبنان، دارالاحیاء التراث لبنان، ۱۴۰۳ق.
- خوشفر، غلامرضا؛ «بررسی گرایش دانش آموزان نسبت به عرفان های نو ظهور و عوامل مؤثر بر آن در استان گلستان»؛ ۱۳۹۰.
- ربانی، رسول؛ «جامعه شناسی شهری، دانشگاه اصفهان»؛ سازمان مطالعه و تدوین

- کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، اصفهان، ۱۳۸۷.
- روح‌الامینی، محمود؛ زمینه فرهنگ‌شناسی؛ تهران: انتشارات عطار، ۱۳۶۵.
 - ستوده، هدایت‌الله؛ آسیب‌شناسی اجتماعی؛ تهران: آوای نور، ۱۳۷۶، چ ۲.
 - سید محمد، وجیهه السادات؛ «بررسی علل و عوامل شکل‌گیری جنبش‌های نوپدید دینی»، تهران: گاهنامه مطالعات اجتماعی ناجا، ۱۳۸۵.
 - شهابی، محمود و قدسی بیات؛ «اهداف و انگیزه‌های کاربران در شبکه‌های اجتماعی مجازی»؛ فصلنامه مطالعات فرهنگ ارتباطات، تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ۱۳۸۹.
 - صادقیان، سیدجلال؛ «بررسی نقش کارکردی رسانه‌ها در امنیت ملی و عمومی»؛ فصلنامه دانش انتظامی سال دوازدهم، ش ۱، ۱۳۸۸.
 - فاضلی، نعمت‌الله؛ فرهنگ و شهر: چرخش فرهنگی در گفتمان‌های شهری با تکیه بر مطالعات شهر تهران، تهران: انتشارات تیسرا، ۱۳۹۱، چ ۱.
 - گیدنز، آنتونی؛ (۱۳۸۸)، پیامدهای مدرنیت، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر مرکز.
 - گیدنز، آنتونی؛ «جامعه‌شناسی»؛ منوچهر صبوری؛ تهران: نشرنی، ۱۳۷۶ و ۱۳۷۸.
 - گیدنز، آنتونی؛ تجدد و تشخص؛ جامعه و هویت شخصی در عصر جدید؛ ناصر موفقیان؛ تهران: نی، ۱۳۸۸.
 - گیدنز، آنتونی؛ «جامعه‌شناسی»؛ منوچهر صبوری؛ تهران: نشرنی، ۱۳۷۳، چ ۶.
 - لارنا، انریک؛ «جنبش‌های نوین اجتماعی»؛ کمال سروریان و علی صبحدل؛ تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۷.
 - محمودیان، حسین؛ سن ازدواج در حال افزایش، بررسی عوامل پشتیبان؛ مجله علوم اجتماعی، شماره ۲۴، ۱۳۸۳.
 - مشکینی، علی؛ ازدواج در اسلام؛ احمدجنتی، الهادی، ۱۳۶۶.
 - مک کوایل، دنیس؛ «درآمدی بر نظریه‌های ارتباطات جمعی»؛ پرویز اجلالی؛ تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه، ۱۳۸۲.
 - مهدوی کنی، محمدسعید؛ دین و سبک زندگی؛ تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۸۷، چ ۲.
 - مور و یلبرت؛ تغییر اجتماعی؛ پرویز صالحی؛ تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۱.
 - میشل، آندره؛ جامعه‌شناسی خانواده و ازدواج؛ فرنگیس اردلان، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۷.
 - نجفی، موسی؛ «هویت ملی ایرانیان و انقلاب اسلامی»، تهران: زمان نو، ۱۳۸۹.
 - نوذری، حسینعلی؛ صورت‌بندی مدرنیته و پست مدرنیته بسترهای تاریخی و

- زمینه های تکامل اجتماعی؛ تهران: نشر نقش جهان، ۱۳۷۹، چ ۳
- هومن، حیدر علی، تحلیل داده های چند متغیری در پژوهش رفتاری، تهران، پارسا، ۱۳۸۰
 - واترز، مالکوم؛ جهانی شدن؛ ترجمه اسماعیل مردانی گیوی، سیاوش مریدی. تهران: سازمان مدیریت صنعتی، ۱۳۷۹.
 - وکیلی، هادی؛ «آسیب شناسی معنویت گرایی نوپدید در ایران»؛ کتاب نقد، شماره ۴۵، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۶.

منابع انگلیسی:

- Albrow, M. (1996). **Global Age**. Blackwell Publishing Ltd
- Clarke, peter, (2006) ,**new religions in global perspective**, London, new York, routledge.
- Harvey, D. (1996) **Class Relations, Social Justice, and the Political Geography of Difference**, In:
- Lukman, Thomas (1990), **shrinking, Transcendence, Expanding Religion in: sociological Analysis**.
- Partridge, Christopher (2004), **alternative spirituality, new Religions and the Reenchantment of the west**, Oxford Hand book of New Religious movments, ed. James R. lewis, oxford university press, New York.
- Woodhead, Linda and heelas, paul, (2000) , **Religion in modern times**, Blackwell.